

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v špeciálnych materských školách v školskom roku 2013/2014 v SR

V 17 špeciálnych materských školách (ŠMŠ) sa uskutočnili komplexné inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania (VaV). Inšpekcie sa uskutočnili v 5 krajoch (Bratislavský, Trnavský, Žilinský, Banskobystrický a Prešovský). Všetky kontrolované školy (33 % z celkového počtu ŠMŠ v SR) mali vyučovací jazyk slovenský. Štátnych bolo 14 škôl, súkromné 2, cirkevná 1 škola, mestských bolo 15 škôl, 2 vidiecke. Školský internát malo 6 škôl.

Tabuľka 1 Počet tried a detí v špeciálnej materskej škole

Vek detí	Počet tried	Celkový počet detí	Z toho počet detí			
			s odloženou povinnou školskou dochádzkou	s dodatočne odloženou povinnou školskou dochádzkou	zo sociálne znevýhod. prostredia	v internátnej starostlivosti
Deti mladšie ako 3 roky	0	9	0	0	2	0
Deti 3 – 4 ročné	5	29	1	0	4	0
Deti 4 – 5 ročné	4	32	0	0	3	3
Deti 5 – 6 ročné	5	38	0	0	6	2
Deti 3 – 6 ročné	18	104	7	0	0	6
Deti 7 ročné	0	2	2	0	0	0
Iné: 1 trieda pre deti 2 - 6-roč.; 1 trieda pre deti s ťaž. viacnásobným postihnutím	2	11	0	0	9	0
Počty spolu	34	225	10	0	24	11

S poldennou VaV bolo 10 škôl, s celodennou 4, s týždennou 3. V školách bolo 34 tried s 225 deťmi, 10 z nich malo odloženú povinnú školskú dochádzku, 24 pochádzalo zo sociálne znevýhodneného prostredia a 11 detí bolo v internátnej starostlivosti (tab. 1). Vzdelávanie formou adaptačného pobytu sa poskytovalo v tomto školskom roku 12 deťom, formou diagnostického pobytu 11 deťom. Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby (ŠVVP) mali všetky deti okrem 3 v Bratislavskom a Trnavskom kraji. Najviac detí malo narušenú komunikačnú schopnosť (32 %), autizmus a iné pervazívne poruchy (23 %) alebo bolo chorých (18 %). Detí s viacnásobným postihnutím bolo 11 %, ani 1 dieťa nemalo intelektové nadanie (tab. 2). V 1 triede

Tabuľka 2 Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby detí

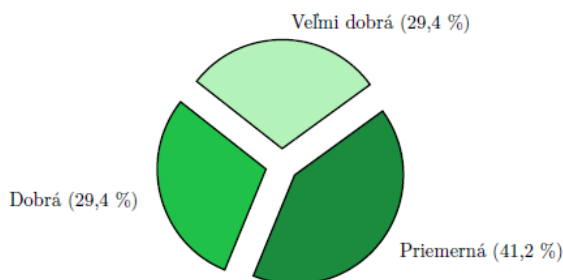
Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby detí (podľa primárneho postihnutia)	Počet detí
Mentálne postihnutie	16
Telesné postihnutie	14
Zrakové postihnutie	7
Sluchové postihnutie	26
Narušená komunikačná schopnosť	70
Autizmus a iné pervazívne poruchy	50
Choroba, zdravotné oslabenie	39
Iné	0
Nadanie	0
Celkový počet detí so ŠVVP	222
Z toho detí s viacnásobným postihnutím	24
Deti bez ŠVVP	3

v Prešovskom kraji boli 4 deti s ťažkým viacnásobným postihnutím vzdelávajúce sa podľa individuálneho vzdelávacieho programu (IVP), výchovno-vzdelávací proces (VVP) sa uskutočňoval pri 1 dieťati trikrát týždenne v priestoroch školy, za 3 deťmi učiteľka dochádzala dvakrát do týždňa.

Riadenie školy

Oblasť **riadenie školy** mala v 5 školách **veľmi dobrú**, v 5 **dobrú** a v 7 **priemernú** úroveň (graf 1).

Graf 1 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti riadenia školy

Pozitívne zistenia z kontrolovaných subjektov v oblasti riadenia školy

- * prerokovanie školského vzdelávacieho programu v pedagogickej rade a rade školy
- * oboznámenie rodičov so školským vzdelávacím programom
- * prevaha vzájomnej podpory, spolupráce a dobrých vzťahov
- * veľmi dobrá klíma a kultúra škôl
- * upravenosť, estetickosť a čistota vnútorných a vonkajších priestorov škôl

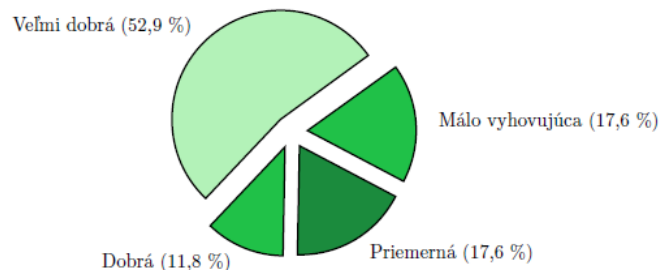
Negatívne zistenia z kontrolovaných subjektov v oblasti riadenia školy

- * štruktúra 41 % školských vzdelávacích programov nebola v súlade s požiadavkou školského zákona, chýbali niektoré povinné súčasti
- * školský vzdelávací program v 24 % škôl neumožňoval realizovať výchovu a vzdelávanie podľa druhu zdravotného znevýhodnenia
- * učebné osnovy v 24 % školských vzdelávacích programov neboli rozpracované na podmienky škôl
- * poradné orgány sa v 41 % škôl nezaoberali pedagogickými a výchovno-vzdelávacími problémami predprimárneho vzdelávania
- * vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí nemalo vypracovaný a deti priebežne nehodnotilo 41 % ŠMŠ
- * vedenie školy v 59 % škôl nekontrolovalo odstránenie nedostatkov

Mimoriadnu pozornosť venovala Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) vypracovaniu **školského vzdelávacieho programu** (ŠkVP). Všetky školy postupovali podľa ŠkVP, jeho úroveň bola v 9 školách **veľmi dobrá**, v 2 **dobrá**, v 3 **priemerná**, v 3 **málo vyhovujúca** (graf 2), celkove bol na **dobrej úrovni**. Kvalita jeho obsahu umožnila väčšine škôl (76 %) **realizovať VaV podľa druhu zdravotného znevýhodnenia** (ZZ). Najzávažnejšie nedostatky sa zistili v 2 ŠMŠ, ktoré boli súčasťou spojenej školy. Ako dva samostatné subjekty prezentovali vzdelávaciu ponuku prostredníctvom jedného ŠkVP bez vypracovaných učebných osnov. Deti so sluchovým postihnutím sa tak vzdelávali podľa vzdelávacieho programu pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou. **Štruktúra** ŠkVP bola v súlade s požiadavkou školského zákona len v 59 % škôl. **Vlastné ciele** a poslanie VaV boli vymedzené, zodpovedali zameraniu škôl a ich reálnym podmienkam (79 %). Kládli dôraz na prevenciu, špeciálnopedagogickú, psychologickú a rehabilitačnú starostlivosť, skĺbenie VaV s režimom procedúr poskytovaných zdravotníckym zariadením, na rozvoj kľúčových kompetencií a samostatnosť detí pri uplatňovaní primeraných metód a foriem práce. Súčasťou ŠkVP (mimo 2 ŠMŠ) boli **učebné osnovy** (UO), v troch štvrtinách škôl rozpracované na vlastné podmienky. V 2 ŠMŠ boli iba doslovným prevzatím výkonových a obsahových štátneho

vzdelávacieho programu (ŠVP), v 1 MŠ sa UO vzhľadom na nízky úväzok učiteľky neplnili. So ŠkVP boli *oboznámení* učitelia, *prerokovali ho* v pedagogickej rade a rade školy (okrem 1), zákonní zástupcovia detí sa s ním zoznámili preukázateľným spôsobom (okrem 1 ŠMŠ). *Zverejnili ho* na verejne prístupnom mieste – v priestoroch a webových sídlach škôl (mimo 2). Zistené nedostatky vyplývali z neznalosti právnych predpisov riaditeľov škôl, čo znižovalo celkovú úroveň kvality vypracovania ŠkVP.

Graf 2 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia školských vzdelávacích programov

Pedagogické riadenie dosiahlo vcelku **dobrú** úroveň. Školy riadne viedli pedagogickú a ďalšiu **dokumentáciu**, ktorou sa riadil proces VaV, vydávali verejné listiny a rozhodnutia, zabezpečovali vedenie školy. Mali vypracované (okrem 1) *vnútorné predpisy, pokyny a usmernenia*, vo väčšine škôl *aktuálne*, komplexne stanovovali *metódy, formy, prostriedky a postupy* vykonávania jednotlivých činností na zabezpečenie zámerov školy v oblasti VaV. *Zásadné dokumenty prerokovali* v pedagogickej rade a v rade školy (mimo 1 ŠMŠ). V *cirkevnej a súkromných školách* pedagogickú dokumentáciu vydal zriaďovateľ po písomnom súhlase ministerstva školstva. Dokumentáciu viedli školy trvalým spôsobom, na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva (okrem 1), ojedinele boli záznamy v evidencii dochádzky detí neprehľadné, zápisom v triednej knihe chýbala konkretizácia plnenia výchovno-vzdelávacích cieľov, v 3 ŠMŠ absentovali osobné spisy detí. Podľa potreby školy vypracovali *individuálne vzdelávacie programy (IVP)* pre deti s autizmom, so sluchovým postihnutím a s ťažkým viacnásobným postihnutím, v 1 ŠMŠ v Prešovskom kraji ich nezhotovili pre deti so zrakovým postihnutím. Na základe SWOT analýzy plnenia cieľov a úloh v predchádzajúcom roku v školách v Banskobystrickom kraji do *plánov práce školy* na aktuálny školský rok zapracovali ciele v rámci plnenia koncepcného zámeru rozvoja školy, ktoré ďalej vhodne rozpracovali. Riaditelia zabezpečili **kvalifikované predprimárne vzdelávanie**, dosahovalo **89 %**, učitelia a asistenti učiteľa (okrem 2 ŠMŠ) spĺňali kvalifikačné predpoklady a ostatné kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v ŠMŠ. V 1 subjekte v Prešovskom kraji (v 1 triede) učitelia v popoludňajších hodinách nazabezpečovali VaV, nahrádzali ich asistenti učiteľa alebo vychovávateľia zo školského klubu detí. V rozpore s právnymi predpismi individuálnu logopedickú intervenciu v 1 ŠMŠ v Prešovskom kraji zabezpečovali učitelia bez štátnej záverečnej skúšky z logopédie. **Rozhodovanie** sa v ŠMŠ realizovalo v súlade s právnymi predpismi. Obsah rozhodnutí bol skoro vo všetkých školách (87 %) správny, vyskytli sa vecné a formálne nedostatky. **Prijímanie detí** sa väčšinou uskutočňovalo na základe diagnostických vyšetrení, ŠVVP boli preukázateľné. Zdravotné znevýhodnenie nemali potvrdené 1 dieťa prijaté na adaptačný pobyt, 1 dieťa prijaté na základe lekárskej správy kvôli posúdeniu jeho zdravotného stavu, 1 dieťa prijaté bez potvrdenia o zdravotnom stave, rediagnostické vyšetrenie ďalšieho dieťaťa nepotvrdilo jeho ZZ, v 1 škole v Trnavskom kraji absentovali správy zo špeciálnopedagogických vyšetrení. **Poradné orgány** riaditeľa školy boli prevažne funkčné, pracovali podľa plánu práce na príslušný školský rok. Školskí inšpektori predložili pedagogickým zamestnancom anonymný dotazník, v ktorom sa mali vyjadriť k činnosti poradných orgánov. Pedagogická rada bola funkčná podľa respondentov v 95 % škôl, podľa inšpekčných zistení a dokumentácie len v 88 % škôl. Metodické združenie bolo zriadené a funkčné v 65 % ŠMŠ. Podľa 91 % respondentov sa poradné orgány zaoberali pedagogickými a výchovno-vzdelávacími problémami, ale obsah plánu činnosti a predložených zápisníc z rokovaní preukázali funkčnosť

iba v 59 % subjektov. V spojených školách boli vedením metodického združenia poverení učitelia základnej alebo špeciálnej základnej školy (ŠZŠ), prípadne metodické združenie splynulo s predmetovou komisiou praktickej školy. Menej pozornosti (alebo žiadna) sa tak venovalo riešeniu pedagogických a odborných problémov, čo nepriaznivo ovplyvňovalo skvalitňovanie predprimárneho vzdelávania.

Vnútorý systém kontroly a hodnotenia bol celkovo na *priemernej* úrovni. Iba 59 % škôl malo vypracovaný vnútorný systém *kontroly a hodnotenia detí* a priebežne zhodnocovalo ich výsledky. Základom bolo individuálne slovné hodnotenie, citlivé a motivačné (pochvala, povzbudenie, prípadne odmena), oceňujúce najmä úsilie detí. Kritériá hodnotenia boli občas spracované len všeobecne, výsledky pozorovania detí boli formálne. Vnútorý systém *kontroly zamestnancov* zhotovili v 88 % škôl, v súlade s ním riaditelia zamestnancov priebežne kontrolovali a hodnotili. V pláne kontrolnej činnosti malo 82 % škôl stanovené oblasti, ciele, nástroje, metódy, formy a termíny kontroly. Výsledky kontroly riaditelia škôl *analyzovali a prijímali opatrenia* na odstránenie zistených nedostatkov len v 59 % ŠMŠ. Pozitívne hodnotili výchovno-vzdelávaciu činnosť (VVČ), čo vždy nesúhlasilo so zisteniami školských inšpektorov. Kontroly sa často realizovali formálne, na čo poukazovala nízka výpovedná hodnota ich záznamov. Zlepšenie vyžadovala kontrola odstránenia zistených nedostatkov (realizovaná len v 41 % škôl) a využívania odstránenia nedostatkov na skvalitnenie predprimárneho vzdelávania.

Klíma a kultúra školy dosiahli *veľmi dobrú úroveň*. Školy sa zapájali do *aktivít* významne ovplyvňujúcich ich zameranie a výchovno-vzdelávaciu činnosť primerane možnostiam a ZZ detí. Takmer polovica (47 %) participovala na edukačných *projektoch* spojených škôl¹, organizovali a zúčastňovali sa *aktivít*² spoločenského, kultúrneho, športového a tvorivého charakteru (65 %), vydávali školský časopis alebo sa prezentovali v médiách (35 %). Skoro tri štvrtiny ŠMŠ (71 %) nadviazali a rozvíjali kontakty a *spoluprácu* s inými materskými školami, organizáciami a inštitúciami³. V škole pri zdravotníckom zariadení choroba obmedzovala možnosť zapájania sa detí do aktivít, napriek tomu v Banskobystrickom kraji, v úzkej spolupráci so zdravotníckym personálom, dokázali deťom pripraviť množstvo aktivít rôzneho zamerania a obohatiť tak ich pobyt v zariadení. Vnútoré a vonkajšie priestory škôl boli esteticky upravené, kultúrne, čisté, udržiavané a bezpečné vo všetkých ŠMŠ okrem 1, poskytovali *príjemné a motivujúce prostredie* pre deti aj pre zamestnancov. Počas komplexných inšpekcí pozorovaná vzájomná komunikácia zamestnancov, detí a zákonných zástupcov nasvedčovala tomu, že v ŠMŠ *prevládali dobré vzťahy*. V komunikácii s *deťmi* boli učitelia a ich asistenti priateľskí, ústretoví a pozorní. Kooperácia medzi *učiteľmi a asistentmi* sa pozitívne premietla do atmosféry edukačného procesu. Spolupráca a vzájomná podpora medzi školami a *rodičmi* bola podporovaná aj účinným informačným systémom. Z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami vyplynuli ich pozitívne vzťahy s *odbornými zamestnancami poradenských centier*.

Služby školy mali vcelku *dobrú* úroveň. Prostredníctvom interných odborných zamestnancov alebo zamestnancov poradenského zariadenia pri škole či pomocou rôznych inštitúcií školy zabezpečovali alebo sprostredkovali deťom *špeciálnopedagogické, psychologické, logopedické, liečbnopedagogické, rehabilitačné alebo iné služby*. Zákonným zástupcom všetky ŠMŠ poskytovali *konzultačno-poradenské služby*, mnohé školy aj *pedagogickú a zdravotnú osvetu* a možnosti spolupráce s poradenským zariadením (tab. 3). V Prešovskom kraji zorganizovali 3-

¹ Zdravá škola, Zelená škola, Ježko Separko, Šanca pre deti, Zlepšime komunikáciu, skvalitníme život, Dr. Klaun, Zdravý úsmev, Život v tmavomodrom svete III a i.

² Mikulášska besiedka, vianočná besiedka, jasličkovú pobožnosť, oslavy Dňa detí, fašiangový karneval, divadelné predstavenia, návšteva mestských knižníc, tlačiarne, múzeá, stretnutie s mestskou políciou, exkurzie: hasičský a záchranársky zbor, mestský úrad, detské dopravné ihrisko, návšteva gazdovského dvora spojená s pečením chleba, otužovanie v soľnej jaskyni, predplavecká príprava, medzinárodná výtvarná prehliadka Svet okolo nás a i.

³ S organizačnými zložkami spojenej školy, so špeciálnymi školami, materskými a strednými školami, s organizáciami a inštitúciami v rámci kraja, s vedením a zamestnancami liečebného ústavu, s autistickým centrom, s knižnicou, galériou, vlastivedným múzeom, s Rotary clubom, občianskym združením Červený nos, Deti Dunaja, asociáciou dentálnych hygieničiek SR, horskou záchranou službou, nadáciami Počuť srdcom, Harmónia, Pontis, s Prešovskou univerzitou, MPC, poradenskými zariadeniami a i.

dňové *sústredenie rodičov a detí* so zrakovým postihnutím s rôznym tematickým zameraním (používanie kompenzačných pomôcok, sebaobsluha, priestorová orientácia, alternatívne formy komunikácie, tyflografika). V Bratislavskom kraji ŠMŠ internátna v spolupráci s rodičmi zabezpečovala deťom raz do týždňa *canisterapiu*, *hipoterapiu* a sporadicky *kurz plávania*, pre rodičov detí so sluchovým postihnutím každoročne organizovala *rehabilitačné pobyty* s cieľom poskytnúť informácie a odbornú pomoc pri výchovných postupoch a výučbe reči ich detí.

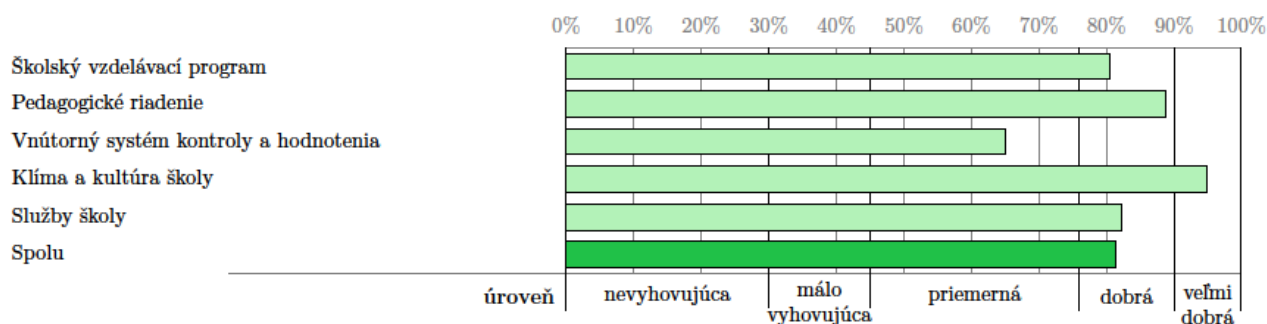
Tabuľka 3 Služby školy

Služby školy	ŠMŠ
ŠMŠ poskytovala/zabezpečovala deťom služby	
špeciálnopedagogické	88 %
psychologické	59 %
logopedické	47 %
liečebnopedagogické (terapeutické)	29 %
rehabilitačné (fyzioterapeutické)	35 %
Iné: biofeedback	12 %
ŠMŠ poskytovala rodičom	
konzultačno-poradenské služby	100 %
možnosti spolupráce so zariadením výchovného poradenstva a prevencie	53 %
pedagogickú a zdravotnú osvetu	71 %
ŠMŠ poskytovala uvedené služby prostredníctvom	
zamestnancov školy interných	100 %
zamestnancov školy externých	24 %
centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie	6 %
centra špeciálnopedagogického poradenstva	53 %
zdravotníckeho zariadenia	18 %
diagnostického centra	6 %
domova sociálnych služieb	6 %
ambulancie klinického logopéda	6 %
foniatrickej ambulancie	6 %
kontaktov na osvedčené centrá odbornej starostlivosti a konkrétnych odborníkov	6 %

Podľa potrieb, možností a záujmu detí, v súlade so ŠkVP, organizovala štvrtina škôl *krúžkovú činnosť*. Polovica z tohto počtu mala vypracovaný plán krúžkovej činnosti, zabezpečovali ju kmeňoví učitelia ŠMŠ a realizovala sa v popoludňajších hodinách. Súčasťou 6 škôl bol *školský internát* (ŠMŠI), 5 z nich pripravilo pre deti predškolského veku mimoškolskú činnosť. Napr. v Prešovskom kraji boli pre ne nachystané bohaté, veku primerané mimoškolské činnosti (divadielka, turistické vychádzky, tvorivé dielne, prehliadky detskej tvorivosti). V ostatných školách sa krúžková a mimoškolská činnosť neuskutočňovala z dôvodu ťažšieho postihnutia detí.

Riadenie škôl bolo na dobrej úrovni (graf 3).

Graf 3 Riadenie školy

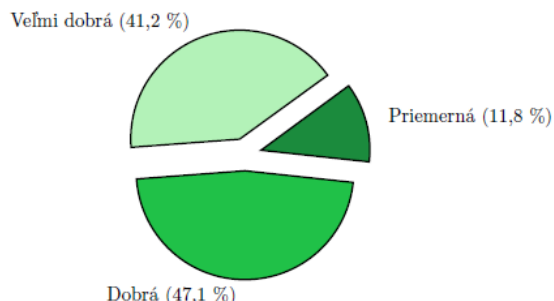
V porovnaní s minulým školským rokom, kedy sa uskutočnili KI v 34 ŠMŠ, boli výsledky

obdobné, len *vnútorný systém kontroly a hodnotenia* dosiahol *nižšie hodnoty* (priemernú, v minulom školskom roku dobrú úroveň).

Podmienky výchovy a vzdelávania

Oblasť **podmienok výchovy a vzdelávania** v 7 školách dosiahla *veľmi dobrú*, v 8 *dobrú* a v 2 *priemernú* úroveň (graf 4).

Graf 4 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienok výchovy a vzdelávania

Pozitívne zistenia z kontrolovaných subjektov v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

- * podporovanie odborného rastu pedagogických zamestnancov všetkými riaditeľmi škôl
- * vybavenie odbornou a detskou literatúrou, materiálmi schválenými ministerstvom školstva
- * využívanie materiálno-technických prostriedkov vo výchovno-vzdelávacej činnosti
- * veľmi dobré personálne podmienky

Negatívne zistenia z kontrolovaných subjektov v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

- * absencia bezbariérového prostredia v 35 % škôl
- * nevypracovanie školského poriadku v súlade s právnymi predpismi v 29 % škôl
- * nevyvážené striedanie denných činností v 35 % škôl

Personálne podmienky dosiahli *veľmi dobrú* úroveň. *Riaditelia škôl* spĺňali **podmienky na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca** (mimo 1 v Trnavskom kraji - riadením ŠMŠ bol poverený riaditeľ na obdobie od 01. 09. 2013 do vymenovania riaditeľa po úspešnom výberovom konaní, ktoré sa však do termínu konania komplexnej inšpekcie neuskutočnilo). *Zástupcovia riaditeľov škôl* spĺňali tieto podmienky okrem 2 (v Žilinskom a Prešovskom kraji), čo malo negatívny dopad na pedagogické riadenie vo vzťahu k ŠMŠ pri vypracovaní ŠKVP, vo vedení pedagogickej dokumentácie a uplatňovaní kontroly a hodnotenia detí i pedagogických zamestnancov. V 1 MŠ pri zdravotníckom zariadení nebol zástupca riaditeľa ustanovený vzhľadom na počet tried MŠ. Všetci riaditelia škôl podporovali **odborný rast pedagogických a odborných zamestnancov**, čo deklarovali ročným *plánom kontinuálneho vzdelávania*, ktorý vychádzal zo stanovených cieľov, poslania VaV a z aktuálnych potrieb a zamerania ŠMŠ. Profesionálne kompetencie si rozširovali rôznou formou štúdií (sebavzdelávaním, účasťou na ponúknutých vzdelávacích aktivitách v metodicko-pedagogickom centre, vysokoškolským štúdiom špeciálnej pedagogiky, učiteľstva pre primárne vzdelávanie). V Prešovskom kraji v 1 ŠMŠ nevypracovali ročný plán, ale učitelia sa zúčastňovali na vzdelávaní a v druhej ŠMŠ plán nevychádzal z aktuálnych potrieb školy. V školách pracovalo 11 **asistentov učiteľa**, 1 z nich ako dobrovoľník v rámci aktivačných činností.

Priestorové podmienky celkovo dosiahli *dobrú* úroveň. Všetky ŠMŠ okrem 1 mali priestory primerané zameraniu, počtu a potrebám detí, učiteľov a odborných zamestnancov. **Vonkajšie priestory** 59 % škôl boli vybudované a funkčné. V niektorých ŠMŠ nemali k dispozícii školský dvor so záhradným náradím, čo obmedzovalo možnosť realizácie výchovných, športových a relaxačných aktivít. Na pobyt vonku príležitostne využívali školský dvor susednej školy. V 1 MŠ *pri zdravotníckom zariadení* (Banskobystrický kraj) mali priestorový exteriér, vybavený hrovým zariadením, trávnatou časťou, asfaltovými plochami, poskytoval vhodný priestor aj imobilným deťom. **Vnútročné priestory** škôl sa využívali na pokojný, bezpečný a aktívny pobyt detí v ŠMŠ, na plánované edukačné aktivity, prezentáciu detskej tvorivosti,

organizovanie celoškolských slávností a aktivít súvisiacich s VaV. Interiér škôl bol svetlý, bezpečný, funkčne a esteticky upravený, skrášlený výsledkami detskej tvorby a tematickými nástenkami. V triedach pre deti s *autizmom* vytvorili štruktúrované prostredie, umiestnili výškovo nastaviteľný nábytok. Pre deti s *narušenou komunikačnou schopnosťou* boli triedy vybavené logopedickými kútikmi so zrkadlom. Využívali sa *terapeutické miestnosti* a multisenzorická miestnosť snoezelen. Jedna MŠ *pri zdravotníckom zariadení* (Žilinský kraj) mala vybavenie vrátane výzdoby zastarané a opotrebované. Vzdelávanie sa uskutočňovalo individuálne pri lôžkach alebo v úzkej spojovacej časti izieb pri stole. *Bezbariérové upravené vstupné a vnútorné priestory* s ohľadom na ZZ detí malo 65 % škôl. V Prešovskom kraji mali v 1 škole schodolez, plošinu pre vozičkárov, výškovo nastaviteľný nábytok. V druhej ŠMŠ samostatný pohyb deťom *so zrakovým postihnutím* v interiéri školy umožňovali vodiace pásy na podlahách chodieb a v školskej jedálni, mala aj bezbariérový vstup do budovy, výťah a schodolez.

Celkove **dobré** zabezpečenie **materiálno-technických podmienok** malo pozitívny vplyv na obsah predprimárneho vzdelávania. Všetky školy boli vo väčšej alebo menšej miere vybavené *odbornou a detskou literatúrou*, ako aj *materiálmi schválenými MŠVVaŠ SR*. Okrem 3 mali potrebné množstvo **učebných pomôcok**, vrátane hračiek, telovýchovného náradia a náčinia. V niektorých prípadoch bolo náradie súčasťou vybavenia provizórnej telocvične patriacej inému druhu školy. V 1 MŠ *pri zdravotníckom zariadení* (Žilinský kraj) boli učebné pomôcky a hračky opotrebované a zastarané, preto aj minimálne využívané. Funkčná **didaktická technika** sa vyskytovala vo väčšine ŠMŠ (82 %), digitálne technológie boli súčasťou vybavenia triedy⁴. Učitelia aj deti mali prístup k internetu. Ak digitálne technológie s edukačnými softvérmi absentovali, negatívne to ovplyvnilo rozvíjanie počiatočnej digitálnej gramotnosti detí. Viac ako polovica škôl (59%) mala dostatok **špeciálnych učebných a kompenzačných pomôcok**, využívali ich v závislosti od ZZ a individuálnej potreby detí. Časť z nich si pedagogickí zamestnanci zhotovovali svojpomocne. Deti s postihnutím mali často vlastné kompenzačné pomôcky. Najväčšie zastúpenie mali pomôcky na stimuláciu zrakového vnímania, rozvoj jemnej motoriky a koordináciu pohybu, väčšina z nich mala využitie aj pri vzdelávaní detí s autizmom. K dispozícii boli špeciálne hračky, tyflopédické knihy a ďalšie špeciálne učebné a kompenzačné pomôcky⁵, *Pracovne školských logopédov* boli vybavené didaktickou technikou, množstvom aktuálnych pomôcok a kompletným logopedickým programom. Využitie **príspevku na výchovu a vzdelávanie detí, ktoré mali 1 rok pred plnením povinnej školskej dochádzky** sa sledovalo v 10 ŠMŠ. Účelne ho použili na nákup učebných pomôcok a hračiek, čo bolo predpokladom pozitívneho vplyvu na kvalitu a úroveň vzdelávania týchto detí.

Počas hospitácií sledovali školskí inšpektori **využitie materiálno-technických podmienok vo VVP** (súhrnne **veľmi dobré**). *Učebné pomôcky* sa využili vo všetkých školách okrem 1, *didaktická technika* v 82 %, počiatočná *digitálna gramotnosť* detí sa rozvíjala v 59 % ŠMŠ. Počas inšpekcie použili *špeciálne učebné a kompenzačné pomôcky* vo VVČ v 71 % škôl, v mnohých aj pomôcky *svojpomocne zhotovené*. Dobré vybavenie pomôckami v niektorých školách pozitívne ovplyvnilo kvalitu VVČ, v iných školách bolo ich využitie menej cielené.

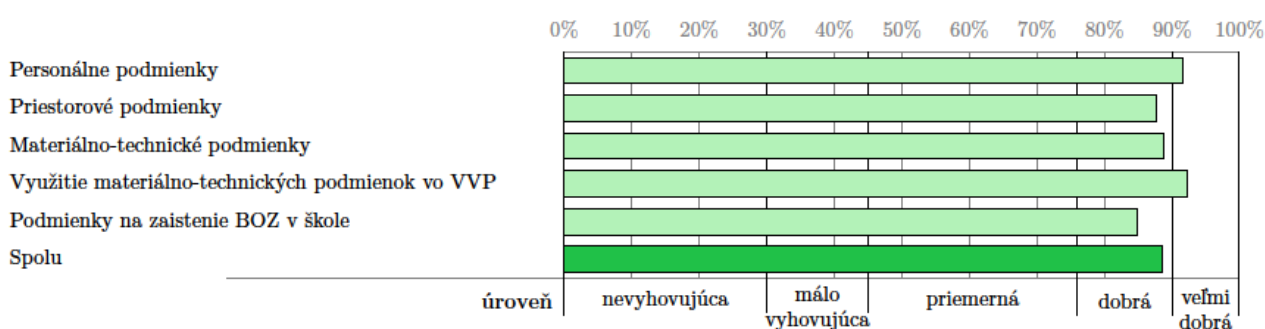
Úroveň **podmienok na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia v škole** bola **dobrá**. Riaditelia škôl (okrem 2) vydali **školský poriadok**, zverejnili ho na verejne prístupnom mieste, zákonní zástupcovia detí s ním boli preukázateľne oboznámení. V troch štvrtinách škôl ho prerokovali v pedagogickej rade a v rade školy. Školský poriadok upravoval podrobnosti o výkone práv a povinností detí (v 80 % škôl), o výkone práv a povinností zákonných zástupcov detí (76 %) a upravoval podmienky VaV (71 %). Neaktuálne vypracovaný dokument mala 1 ŠMŠ. Odbornú úroveň dokumentácie viacerých škôl znižovali terminologické nepresnosti v obsahu a v názvoch.

⁴ Počítač, iPad, interaktívna tabuľa, edukačné a špeciálne hlasové programy pre zrakovo postihnutých, CD prehrávač, CD, DVD nosič, tablet, notebook s balíkom edukačných programov

⁵ Textilná tabuľa a magnetická tabuľa na výučbu piktogramov, mini hudobné nástroje, Fono program, detská klávesnica, dotykový monitor, grafomotorické dotykové šablóny, fúkacie a zvukové hračky, obrázkový materiál, rozmanité súbory kariet a výukové obrázkové kvarteta, pracovné listy a i.

Väčšina škôl rozpracovala **peventívno-výchovné programy** v rámci národných programov (Národný program prevencie obezity, Národný program duševného zdravia, Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva). Riaditeľ 1 ŠMŠ v Bratislavskom kraji vypracoval interný informačný materiál Ako predchádzať obezite detí v materskej škole. Pri organizácii VaV učitelia väčšinou zohľadňovali základné **fyziológické a psychohygienické potreby** detí. *Usporiadanie denných činností* v dennom poriadku zabezpečilo vyvážené striedanie činností a vytvorilo časový priestor na hru a učenie sa detí. Reálne uplatňovanie denného poriadku však zohľadňovalo fyziologické a psychohygienické potreby detí len v 65 % škôl. *Pitný režim* v triedach a diétnu stravu pre deti zabezpečili školy prostredníctvom školskej jedálne a individuálne rodičmi detí, v MŠ pri zdravotníckom zariadení ich zaobstaral zdravotnícky personál. V 1 ŠMŠ deťom nepodávali desiatu. Viac ako polovica škôl mala pevne stanovený čas činností zabezpečujúcich životosprávu detí a dodržiavala ho. **Naplnenosť tried** bola optimálna (okrem 1 ŠMŠ). Školy (85 %) zaisťovali **bezpečnosť a ochranu zdravia detí vo VaV**, dodržiavali stanovené pravidlá

Graf 5 Podmienky výchovy a vzdelávania

prevádzky a vnútorného režimu školy, pravidlá a dostupnosť prvej pomoci, viedli evidenciu školských úrazov. Výlety, exkurzie, športové výcviky, saunovanie, školu v prírode a iné aktivity organizovali v súlade s právnymi predpismi.

Podmienky výchovy a vzdelávania v školách boli na dobrej úrovni (graf 5).

Porovnanie s minulým školským rokom ukázalo **lepšie výsledky v personálnych podmienkach** a vo **využití materiálno-technických podmienok vo VVP** (obidva ukazovatele na veľmi dobrej úrovni, v minulom roku na dobrej).

Stav a úroveň výchovy a vzdelávania

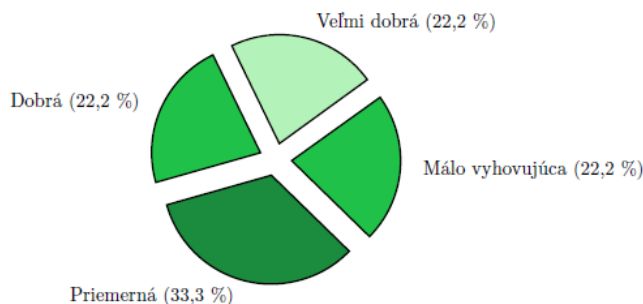
Pri komplexných inšpekciách vykonali inšpektori spolu **40 hospitácií**, z toho **17 klasických** (v 9 školách) a **23 skrátených**. Skrátené hospitácie sa využili v 8 školách, ojedinele aj v ďalších školách popri klasických hospitáciách. Klasické hospitácie trvali celé doobedie okrem 1, ktorá sledovala len pohybové a relaxačné cvičenia. Skrátené hospitácie sa uskutočnili v **10 triedach MŠ** pri zdravotníckom zariadení a v **12 triedach** pre deti s autizmom, pozorovali sa rôzne organizačné formy denného poriadku. Odborná činnosť školského logopéda sa sledovala 1 hospitáciou. Hospitačnú činnosť podľa zriaďovateľa zobrazuje tab. 4.

Tabuľka 4 Počet vykonaných hospitácií podľa zriaďovateľa ŠMŠ

Počet vykonaných hospitácií podľa zriaďovateľa ŠMŠ	Klasické hospitácie	Skrátené hospitácie	Hospitácie spolu
štátne	14	17	31
cirkevné	3	1	4
súkromné	0	5	5
Spolu za SR	17	23	40

Stav a úroveň výchovy a vzdelávania v **9 školách sledovaných prostredníctvom klasických hospitácií** boli v **2** subjektoch na **veľmi dobrej** úrovni, v **2** na **dobrej**, v **3** dosiahli **priemernú** a v **2** školách **málo vyhovujúcu** úroveň (graf 6).

Graf 6 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovne škôl v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu

Pozitívne zistenia z hospitácií

Klasické hospitácie

- * využívanie kompenzačných a špeciálnych učebných pomôcok
- * rozvíjanie sebaobsluhy detí
- * vytváranie priaznivej atmosféry
- * podpora vzájomnej pomoci, spolupráce a rešpektovania sa detí
- * uplatňovanie pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia

Skrátené hospitácie

- * individuálny a citlivý prístup
- * rešpektovanie odporúčaní lekárov a psychológov vo VaV
- * rozvíjanie zmyslového vnímania, reedukačných a kompenzačných kompetencií

Negatívne zistenia z hospitácií

Klasické hospitácie

- * približne na polovici hospitácií chýbali
 - oznámenie cieľa výchovy a vzdelávania
 - spätná väzba
 - diferenciacia činností podľa špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí
 - rešpektovanie individuálneho pracovného tempa detí
 - využitie nesprávnych odpovedí detí na hľadanie správneho postupu
 - podpora tvorivosti a fantázie
- * súhrnné hodnotenie nevyužívalo 66 % učiteľov
- * hodnotiace a sebahodnotiace spôsobilosti detí nepodporilo 78 % učiteľov
- * dominantné postavenie učiteľov a frontálne vzdelávanie v niektorých triedach

Skrátené hospitácie

- * nevyužívanie pomôcok, ktoré mali školy k dispozícii (2 ŠMŠ)

Iba na polovici pozorovaných činností oznámili učitelia deťom **ciele VaV**. Nezreteľné formulovanie cieľov, nedostatočné vysvetlenie obsahu jednotlivých činností a nepomenovanie očakávaných výsledkov mali negatívny dopad na porozumenie zadávaných úloh, pokynov, požiadaviek a ich zvládnutie, vyvolávali v deťoch neistotu, váhanie, nereagovanie. Realizácia **obsahu VVČ** bola vo väčšine škôl (81 %) v súlade so stanovenými cieľmi a ŠkVP. V časti škôl bol obsah iba čiastočne v zhode s tematickým celkom ŠkVP alebo sa súlad nedal hodnotiť z dôvodu nevypracovaných UO. **Spätná väzba** sa uplatňovala na viac ako polovici pozorovaných činností. V triedach, kde chýbalo individuálne monitorovanie priebehu činností detí, overovanie správnosti pochopenia pokynov a poskytovanie spätnej väzby, dochádzalo k prehliadaniu ich nedostatkov a úspechov, preto detí predčasne ukončovali činnosti.

S cieľom **predchádzať, zmiernovať či odstraňovať negatívne následky ZZ detí** učitelia a odborní zamestnanci používali rôzne nástroje (tab. 5), ako to vyplynulo z informačného dotazníka pre riaditeľa školy vo všetkých 17 ŠMŠ. Väčšina škôl využívala pohybové a relaxačné cvičenia či rytmicko-pohybovú výchovu alebo cvičenia, prípadne činnosti na rozvoj psychomotorických, zmyslových, rytmicko-pohybových a komunikačných schopností. Učitelia sa

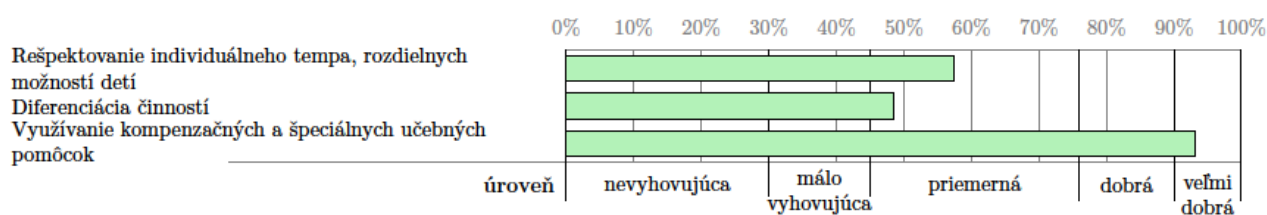
zameriavali na rozvíjanie *zmyslového vnímania, reedukačných a kompenzačných kompetencií*, akceptovali pri tom odporúčania lekárov a psychológov. Vo viacerých školách k tomu prispela činnosť *asistenta učiteľa*.

Tabuľka 5 Využívanie prostriedkov na predchádzanie, zmiernenie alebo odstraňovanie nepriaznivých dôsledkov zdravotného znevýhodnenia detí

Prostriedky na predchádzanie, zmiernenie alebo odstraňovanie nepriaznivých dôsledkov zdravotného znevýhodnenia	Využívali (17) ŠMŠ
Pohybové a relaxačné cvičenia	76 %
Špeciálne cvičenia zamerané na rozvíjanie zmyslového vnímania	53 %
Cvičenia/činnosti na rozvoj psychomotorických, zmyslových, rytmicko-pohybových schopností a komunikačných schopností	76 %
Tréning vnímania taktilných, vibračných a motorických pocitov	35 %
Tréning sluchového vnímania	47 %
Rytmicko-pohybová výchova	65 %
Učenie sa posunkovému jazyku	12 %
Individuálne tyfopedické cvičenia	6 %
Tréning fonemického uvedomovania podľa El'konina	6 %
Motorické aktivity na prevenciu ADHD	12 %
Augmentatívna komunikácia	18 %
Alternatívna komunikácia	41 %
Špeciálne učebné a kompenzačné pomôcky	53 %
Hry a hrové činnosti zamerané na reedukáciu a kompenzáciu postihnutia	53 %
Iné prostriedky (prvky programu na prevenciu a reedukáciu grafomotorických ťažkostí; metóda dobrého štartu)	12 %

Zohľadňovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí počas hospitácií zobrazuje graf 7. *Individuálne tempo detí a rozdiely v ich rozvoji, schopnostiach a možnostiach* rešpektovalo len 57 % učiteľov. Pri dlhotrvajúcich aktivitách nekládli dôraz na tempo primerané špecifikám osobnosti detí so ZZ. *Diferenciáciu činností* vzhľadom na učebné a výchovné problémy vyplývajúce zo ŠVVP detí uskutočňovali učitelia na 49 % sledovaných činností. V niektorých triedach boli hry a hrové činnosti nedostatočne zamerané na reedukáciu a kompenzáciu postihnutia. *Kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky*⁶ sa počas hospitácií využívali vo väčšine tried (93 %).

Graf 7 Zohľadňovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí (9 ŠMŠ)

Na 78 % hospitácií učitelia účelne používali *učebné pomôcky*⁷, hračky, náčinie, náradie, didaktickú techniku a médiá, umožňovali deťom narábať s nimi. Dostatok stimulujúcich učebných pomôcok a ich účelné využívanie podporovali sústredenosť detí pri učení, plnenie zadaných úloh, napĺňanie stanovených cieľov. V niektorých triedach bol výber pomôcok využitých vo VaV vzhľadom na ich dostatočné množstvo v triede minimálny.

⁶ Napr. iPad na stimuláciu jemnej motoriky imobilného dieťaťa s autizmom, svojpomocne zhotovená hmatová kniha, drevené tvary na navliekanie, krabice s priehradkami na triedenie, hračky na vodiacej paličke, drevené tabuľky s otvormi na vkladanie geometrických tvarov, drevené figúrky na kolíkovej podložke, zošíť s výraznými riadkami, mozaiky a pod.

⁷ Napr. šatky na cvičenie, švihadlo, fit lopty, rebriny, trampolína, maketa, dopravné prostriedky, kočík, bábika, reálie, CD prehrávač, knihy, stavebnica, rôzne hračky a maľušky, obrázkové súbory primerané veku

Vo všetkých činnostiach umožňovali deťom nadobudnúť základné **pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia** (84 %) a primerané postupy v činnostiach. Prevažovalo adekvátne usmerňovanie, upozorňovanie, vysvetľovanie vhodnej manipulácie s hračkami a učebnými pomôckami a vedenie detí k dodržiavaniu pravidiel. Väčšinou však dochádzalo k prehliadaniu nesprávnej polohy tela pri sedení a držaní kresliaceho materiálu, nesprávneho manipulovania dieťaťa s náčiním, nesprávneho nanášania lepidla. Nepremyslenou organizáciou činností a voľbou metód VaV dochádzalo k preťažovaniu dlhotrvajúcou činnosťou. Rozvíjanie kľúčových kompetencií detí v priebehu dňa bolo nevyvážené, v činnostiach prevažovalo rozvíjanie psychomotorických kompetencií na úkor kognitívnych a učebných.

Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií

Podporovaním rozvoja **základných lokomočných pohybov** a iniciovaním záujmu detí o pohyb mnohorakými spôsobmi rozvíjali učitelia v troch štvrtinách tried **psychomotorické kompetencie** detí. Zväčša priebežne overovali zvládnutie jednotlivých cvikov, dbali na ich zdravotnú účinnosť, správne prevedenie a primerané dávkovanie. Využívaním pochvaly a zaraďovaním hudobno-pohybových hier deti motivovali a stimulovali k ďalším aktivitám. **Deti** dodržiavali vopred dohodnuté pravidlá pohybových hier, pohotovo reagovali na dohovorené signály, vedeli sa orientovať v priestore, boli aktívne, cvičili s radosťou. Vedeli realizovať a meniť rôzne polohy a postoje, manipulovali s náčiním, reagovali na slovné a zvukové pokyny učiteľiek, zvládali pravoľavú orientáciu. V niektorých triedach bolo rozvíjanie psychomotorických kompetencií nedôsledné a nesystematické. Pobyt vonku v čase inšpekcie nebol realizovaný. Učitelia nezaradili žiadne zdravotné cvičenie alebo ho zaradili ale výber cvikov vzhľadom na vývinové osobitosti dieťaťa nebol optimálny, nepoužívala sa telovýchovná terminológia, nekládol sa dôraz na zdravotnú účinnosť požadovaných pohybov, neakceptovali odporúčané metodické postupy a techniky. Realizované zostavy cvikov neboli vždy premyslené a nezabezpečovali rovnomerné precvičenie celého tela, učitelia neboli vždy vhodným pohybovým vzorom. Pri rozvíjaní hrubej motoriky kládli menší dôraz na správne držanie tela a koordináciu horných a dolných končatín, čo malo negatívny dopad na pohyblivosť a presnosť pohybov vykonávaných deťmi. Vyskytovalo sa spájanie cvičenia so spevom detí a riekankami, čo deťom znemožňovalo realizovať kvalitný pohyb a zároveň nezvládali a nesústredili sa ani na správny rečový prejav a na správne dýchanie pri cvičení.

Takmer vo všetkých triedach (91 %) učitelia napomáhali rozvoju **sebaobslužných činností**. Väčšina detí mala primerane získané sebaobslužné návyky a zručnosti súvisiace s úpravou prostredia triedy, svojho zovňajšku, s udržiavaním čistoty a poriadku a kultúrou stolovania. Samostatnosť detí pri ukladaní hračiek a učebných pomôcok, sebaobslužných a hygienických činnostiach podnecovali učitelia spoluúčasťou na činnostiach a pochvalou.

Rozvíjanie **grafomotorických zručností** zaradili učitelia v troch štvrtinách tried. Väčšinou individuálnym usmerňovaním počas činností a výberom vhodného výtvarného materiálu podporovali uplatňovanie nadobudnutých grafomotorických návykov. Dbali na správne držanie grafických materiálov, na skvalitňovanie koordinácie zraku a ruky pri kreslení v sede aj v stoji. Cielený bol rozvoj grafomotorických schopností dieťaťa so zvyškami zraku grafomotorickými cvičeniami v zošite. V niektorých triedach učitelia nedostatočne dbali na vhodnú polohu v sede, na správne držanie grafického materiálu, usmerňovali postup vo výtvarnom prejave dieťaťa, čím mu zabránili tvorivo sa vyjadriť. Vyskytovalo sa aj neprimerané preťažovanie detí častým zaraďovaním kreslenia na nevhodnom malom formáte papiera, čo viedlo k odmietaniu kreslenia a k predčasnému ukončovaniu činnosti.

Rozvíjanie **kognitívnych a učebných kompetencií** detí sa počas hospitácií spozorovalo v 61 % tried. V riadených edukačných činnostiach učitelia rozvíjali zmyslové vnímanie detí, vedome vytvárali problémové úlohy a situácie, pri ktorých deti preukazovali rozvinuté kognitívne, učebné a komunikatívne kompetencie. V menšom počte tried (66 %) sa uplatňovala podnetná **motivácia a zážitkové učenie sa**. Učitelia viedli deti k aktívnemu zapájaniu sa do predkladaných úloh, zotrvaníu v činnosti do ukončenia, vyvážené napomáhali celostnému rozvoju osobnosti dieťaťa. Podnecovali deti riešiť **učebné problémy** (78 %), v prevažnej miere im vytvorili priestor

na *dokončenie úloh*. Rozvíjali *tvorivosť detí* (46 %) napr. pri experimentovaní s farbami, kreslení, dramatisácii rozprávky. Deti dokázali postupovať podľa pokynov, dokončili výtvor, boli vynaliezavé a kreatívne. Učitelia im kládli podnetné *otázky* (72 %), ponechali im dostatočne dlhý čas na rozmýšľanie. Deti boli zvedavé, zaujímali sa o činnosti a prezentovali poznatky odpoveďami na otázky, opisom obrázkov a výsledkami vlastnej činnosti. Podporovali *praktickú aplikáciu* (72 %) a praktické skúsenosti smerujúce k lepšiemu upevneniu poznatkov. V polovici tried učiteľia *prehliadali nesprávne odpovede detí* alebo ich korigovali vlastnými odpoveďami a poučaním. V niektorých školách v aktívnom učení sa obmedzovalo deti dominantné postavenie učiteľov a frontálne riadenie edukačných aktivít, prevažne strohé odovzdávanie hotových poznatkov a mechanické opakovanie sprostredkovaných informácií. Nedodržali zásadu názornosti, primeranosti, postupnosti, nepodporovali samostatné uvažovanie detí, na prezentáciu nadobudnutých skúseností a výsledkov vlastnej činnosti im poskytli minimálne možnosti. Deti v takýchto triedach sa zväčša prejavovali nesamostatne a bojzливо, vyčkávali na pomoc učiteľov, často sa pýtali na správnosť postupov bez prejavujúceho sa úsilia o samostatné riešenie. V malej miere a zriedkavo navrhovali riešenie postupov samostatne. Väčšina detí v hrách, praktických činnostiach pri kreslení, vyfarbovaní, konštruovaní postupovala predovšetkým podľa pokynov a usmerňovania učiteľov.

Rozvíjanie *komunikatívnych kompetencií* detí podporovali učiteľia v troch štvrtinách navštívených tried. Napomáhali ovládaniu a používaniu *štátneho jazyka*, podnecovali *aktívnu komunikáciu detí a vyjadrovanie vlastných myšlienok*. V niektorých triedach sa komunikačné kompetencie detí rozvíjali v priebehu všetkých činností. V iných triedach učiteľia minimálne podporovali aktívnu komunikáciu detí, ojedinele ich zapájali do rozhovoru a vysvetľovania, neuplatňovali jazykové hry, nevyužívali riekanky, básne ani piesne. Kladenie uzavretých otázok neumožňovalo rozvíjať vzájomnú komunikáciu na danú tému a deti neprejavovali záujem zotrvať v rozhovore. Deťom s nedostatkami vo výslovnosti učiteľia venovali individuálna pozornosť v spolupráci s logopédom z ČŠPP. V triedach s deťmi so *sluchovým postihnutím a narušenou komunikačnou schopnosťou* bolo silnou stránkou rozvíjanie predčitateľskej gramotnosti metódami a prostriedkami, ktoré podnecovali tieto deti k aktívnej komunikácii. Rozvíjanie komunikatívnych kompetencií učiteľia podporovali vzájomnou otvorenou kombinovanou komunikáciou (verbálnou, posunkovým jazykom, prstovou abecedou). Väčšina detí využívala verbálny i neverbálny kontakt. Deti s narušenou komunikačnou schopnosťou vo vzájomných rozhovoroch dodržiavali zásady kultivovaného rečového prejavu a spisovnú podobu materinského (štátneho) jazyka. V triedach pre deti s *mentálnym postihnutím* bola iba čiastočne podporovaná ich aktívna komunikácia kladením podnetných otázok.

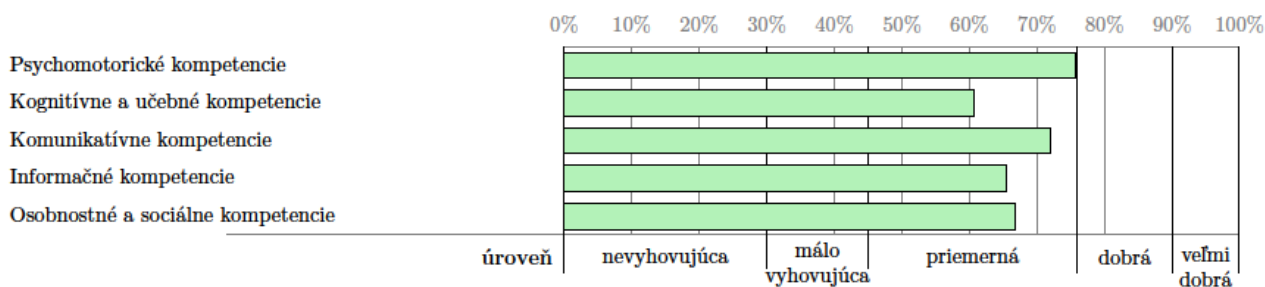
Pri rozvíjaní *informačných kompetencií* učiteľia umožňovali deťom *narábať s rôznymi učebnými zdrojmi*, deti vedeli získané informácie interpretovať. Zriedka sa však vyskytovalo cielečné zameriavanie pozorností detí na získavanie poznatkov z detských kníh, časopisov a encyklopédií. Na prezentáciu informácií učiteľia využili počítač a interaktívnu tabuľu. Iniciovali ovládanie notebooku deťmi, pri vyhľadávaní obrázkov využívali internet, deti sa dokázali orientovať na ploche monitora, ovládali myš počítača, vedeli sa hrať hry na počítači. V časti tried sa informačné kompetencie detí rozvíjali minimálne. Okrem práce s knihou pri edukačných aktivitách nevyužili žiadny ďalší zdroj, ani dostupné digitálne technológie, čo nepriaznivo pôsobilo na úroveň rozvíjania informačných kompetencií detí. V triedach s deťmi so *sluchovým postihnutím* a s *narušenou komunikačnou schopnosťou* sa rozvíjanie informačných kompetencií realizovalo prostredníctvom rozličných učebných pomôcok, metód, v triede pre 5–6-ročné deti aj využitím edukačného programu prostredníctvom interaktívnej tabule a digitálnej hračky Bee-Bot.

Rozvíjanie *osobnostných a sociálnych kompetencií* detí podporovali všetci učiteľia. Tri štvrtiny z nich poskytli deťom príležitosť na formovanie a *prejavenie vlastných postojov*, vyjadrenie *názorov*. Ostatní učiteľia im na to neposkytli príležitosť napriek tomu, že situácie vyžadujúce si vyjadrenie vlastných skúseností a postojov sa počas dopoludnia vyskytli niekoľkokrát. Väčšina učiteľov iniciovala *spoluprácu detí* vo dvojiciach, v malých skupinách aj v celej triede, čo malo pozitívny dopad na atmosféru v triede. Interakcia medzi deťmi bola

zreteľne podporovaná ústretovosťou učiteľov k požiadavkám detí a dôsledným zabezpečením dodržiavania vopred stanovených pravidiel. Zlepšenie si vyžadovala oblasť **hodnotenia detí**. Prieběžné systematické verbálne hodnotenie využívali tri štvrtiny učiteľov. Prevažovalo pozitívne hodnotenie prostredníctvom pochvaly, povzbudzovania, vyjadrovania pozitívnych očakávaní a dôvery, čo podporovalo pokojný priebeh činností, sústredenosť detí, dokončenie začatých činností, motiváciu a súčasne stimuláciu k ďalším aktivitám. Niektorí učitelia využívali metódu všeobecnej pochvaly a povzbudenia, hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dosiahnutia pokroku jednotlivcov nepoužili. *Súhrnné hodnotenie* uplatňovala len tretina učiteľov, nehodnotili záver činností z hľadiska ich cieľa. Len pätina učiteľov podporovala *hodnotiace a sebahodnotiace spôsobilosti* detí, ostatní im na to neposkytli priestor napriek tomu, že niektoré z detí boli schopné zaujať a vyjadriť jednoduché hodnotiace postoje. Pozitívnym zistením z takmer všetkých hospitácií bolo vytváranie priaznivej **atmosféry** v triedach a empatická komunikácia učiteľov s deťmi. Vytvárali deťom bezpečné a podporujúce prostredie, posilňovali emocionálnosť detí. Zvýšenú unaviteľnosť detí kompenzovali vytváraním pokojnej atmosféry podporenej tichou hudbou alebo detskými piesňami. Silnou stránkou bolo vedenie detí k *rešpektovaniu* individuálnych špecifik, ktoré sa prejavilo v empatickom správaní a kladných prejavoch medzi deťmi, vo **vzájomnej pomoci**. Empatia učiteľov, záujem o pocity a potreby detí pri príchode do školy, aj v priebehu dňa, pozitívne vplývali na získavanie dôvery detí a ich získavanie k spolupráci.

Rozvíjanie všetkých sledovaných kompetencií dosahovalo **priemernú** úroveň. **Stav a úroveň výchovy a vzdelávania** v 9 školách, kde sa kontrolovali klasickou hospitáciou, **boli na priemernej úrovni** (graf 8).

Graf 8 Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií detí (9 ŠMS)

Skrátené hospitácie sa uskutočnili v 8 školách pri vzdelávaní detí s autizmom, s ťažkým viacnásobným postihnutím, chorých detí v MŠ pri zdravotníckom zariadení a pri odbornej činnosti.

V triedach pre **deti s autizmom** v Bratislavskom a Žilinskom kraji plnili učitelia ciele VaV, ktoré stanovil deťom *individuálny vzdelávací program* (IVP). S deťmi pracovali v oddelených pracovných boxoch, ktoré im zabezpečovali individuálny prístup alebo v skupine so 4 deťmi. Rozvíjali ich elementárne zručnosti a schopnosti. Vhodnými učebnými a kompenzačnými pomôckami, ozvučenými hračkami, drobnými predmetmi, obrázkami rozvíjali poznávacie kompetencie a zmyslové vnímanie detí. V jednej ŠMS pri individuálnej činnosti dieťa podľa pokynov učiteľa využívalo počítač. Každú činnosť sprevádzali vhodne formulované úlohy a kladené otázky, snaha zapojiť všetky deti do *edukačnej činnosti*. Učitelia overovali správnosť vykonávaných postupov, využívali pochvalu. *Hrové činnosti* sa uskutočňovali podľa záujmu detí. Motivačnými cvičeniami, hudobno-pohybovými hrami, jednoduchými telovýchovnými aktivitami rozvíjali ich psychomotorické a učebné kompetencie, slovnú zásobu. Aplikovali *logopedické chvíľky* zamerané na dychové cvičenia, vyvodzovanie a správnu výslovnosť chybných hlások. *Pohybové a relaxačné činnosti* boli zamerané na rozvíjanie pohybových zručností a spoluprácu detí pri pohybových hrách. Napriek snahe učiteľov nie všetky deti s autizmom javili o túto činnosť záujem, vyjednávali a odmietali sa do nej zapojiť. Počas spoločného *stolovania* sa nevyskytli rušivé momenty. Niektoré deti bolo potrebné kmiť, hygienické návyky mali osvojené. Základné

lokomočné pohyby detí sa rozvíjali pohybovými aktivitami počas *pobytu vonku* v areáli ŠMŠ. Pri *canisterapii* boli zväčša uvoľnené, niektoré sa nebránili dotykom so zvieratami.

V Trnavskom kraji sa edukácia dieťaťa *s autizmom* uskutočňovala pod vedením asistenta učiteľa v rozsahu 2 hodín denne v triede s ostatnými deťmi. Dieťa malo vytvorené štruktúrované prostredie, kde plnilo požiadavky IVP prostredníctvom vertikálnych denných plánov so symbolmi na predmetovej úrovni. Výchova a vzdelávanie smerovali k rozvíjaniu koordinácie (oko - ruka) a symbolickej reprezentácii (symbol predmetu reprezentoval predmet). Súčasťou edukačného procesu bolo opakované zaradenie relaxačných prestávok (pobyt v suchom bazéne).

Individuálne vzdelávanie *imobilného dieťaťa s viacnásobným postihnutím* (v rozsahu 2 hodiny týždenne) v Trnavskom kraji sa realizovalo v triede, na polohovateľnom vozíku, ktorý mu umožňoval bezpečné sedenie. Za pomoci hračiek (vkladacia nádoba), špeciálnych pomôcok (hracia guľa, súbor kefiiek pokrytých rôznymi materiálmi) a iPadom učiteľ stimuloval sluchové a hmatové vnemy dieťaťa, jeho jemnú motoriku.

V školách *pri zdravotníckom zariadení* (Žilinský a Banskobystrický kraj) sa činnosť uskutočňovala v triedach alebo pri lôžkach pacientov. Učitelia oznámili cieľ VVČ, na jeho splnenie využili okrem učebných pomôcok námetové, didaktické a konštruktívne hry, ojedinele počítač s výukovým programom. Napriek tomu, že učitelia mali k dispozícii elektronické hračky (programovateľná hračka včela Bee-Bot, telefón, fotoaparát), v 2 ŠMŠ sa vyjadrili, že ich ešte ani raz nepoužili. Aktivity boli prispôbené zdravotnému stavu detí. Splnenie cieľa učiteľa priebežne overovali. Rozvíjali jemnú motoriku detí, slovnú zásobu, zdôrazňovali a utvrdzovali správne postupy v činnostiach, pripomínali deťom zásady hygieny a bezpečnosti, vzájomnej tolerancie, podporovali ich samostatnosť. K deťom pristupovali citlivo, empaticky a vytvárali príjemnú pracovnú atmosféru. Aj pri *hrách a hrových činnostiach* deti získavali vedomosti, upevňovali si zručnosti a primerane rozvíjali hmatové zmysly. K pozitívam patrili kladné vyjadrenia primárov oddelení, zdravotníckeho personálu a rodičov hospitalizovaných detí o práci učiteľov pred školskými inšpektormi. Prítomnosť niektorých rodičov vo VVČ často pôsobila rušivo.

Jedna hospitácia (Bratislavský kraj) sa uskutočnila na *odbornej činnosti* školského logopéda. V rámci individuálnej logopedickej činnosti s dieťaťom so *sluchovým postihnutím* aplikoval masážne cvičenia (orofaciálnu stimuláciu), prípravné cvičenia (cvičenia motoriky hovoridiel), dychové cvičenia, hlasové cvičenia a rozvíjal reč. Pri dieťati s *narušenou komunikačnou schopnosťou* (dysláliou) po prípravnom cvičení vyvodzoval prostredníctvom pomocných hlások nesprávne vyslovovanú hlásku r. Pri nácviku uplatňoval multisenzoriálny prístup (zapájanie zraku pred zrkadlom, sluchu). Pri individuálnej práci s deťmi využíval aktuálne pomôcky na prípravné aj dychové cvičenia a didaktickú techniku s rôznym programom na nácvik reči či rozvíjanie fonemického sluchu.

Pri porovnaní so školským rokom 2012/2013 učitelia aj deti podstatne **viac** využívali vo *VVP kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky* v tomto školskom roku (na veľmi dobrej úrovni, v predchádzajúcom roku na priemernej), *rešpektovanie individuálneho tempa detí a ich rozdielných možností* dosiahlo **nižšiu** úroveň (priemernú, v minulom roku dobrú). Tento školský rok sa **v menšej miere** rozvíjali *psychomotorické kompetencie* detí ako v predchádzajúcom (priemerná úroveň, v predchádzajúcom školskom roku dobrá).

Iné zistenia

Rozhodnutím MŠVVaŠ SR bola ŠMŠ v Trnavskom kraji zaradená do siete škôl a školských zariadení ako samostatný subjekt od 01.09.2013. Keďže nemala podľa vyjadrenia poverenej riaditeľky vlastné identifikačné číslo organizácie (IČO) a v zriaďovacej listine bol uvedený len kód školy, používala IČO ŠZŠ.

Záver

Riadenie škôl dosahovalo dobrú úroveň. Takmer dve tretiny subjektov dôkladne spracovali ŠkVP včítane zapracovania špecifik výchovy a vzdelávania detí s rôznym druhom a stupňom ZZ, prerokovania v pedagogickej rade a rade školy, v oboznámení rodičov s ním, čím sa zabezpečil predpoklad komplexného rozvoja osobnosti dieťaťa. Silnou stránkou bolo pedagogické riadenie

škôl, ako aj poskytovanie a zabezpečovanie špeciálnopedagogických, psychologických a rehabilitačných služieb deťom či poskytovanie konzultačno-poradenských služieb rodičom. Charakteristická bola veľmi dobrá klíma a kultúra škôl, prevažovala vzájomná pomoc, spolupráca a dobré vzťahy. Najväčšie nedostatky súviseli s vypracovaním a funkčnosťou vnútorného systému kontroly a hodnotenia, s kontrolou odstránenia zistených nedostatkov a využívania odstránenia nedostatkov na skvalitnenie predprimárneho vzdelávania. Pozitívnu zmenu vyžadovala aj činnosť poradných orgánov, zameranie sa na pedagogické a výchovno-vzdelávacie problémy predprimárneho vzdelávania. Kvalitu vypracovania ŠkVP znižovala absencia niektorých povinných súčastí, nerozpracovanie podľa druhu ZZ a neprispôsobenie UO vlastným podmienkam školy.

Dobrá úroveň podmienok výchovy a vzdelávania vytvárala predpoklady na skvalitňovanie edukačného procesu a rozvíjanie kľúčových kompetencií detí. Preukazovali ju veľmi dobré personálne podmienky a bohaté využívanie materiálno-technických prostriedkov vo VVP, dobré priestorové i materiálno-technické podmienky škôl. Výrazná pozornosť sa zamerala na podporu odborného rastu pedagogických zamestnancov a vybavenie škôl odbornou aj detskou literatúrou. Príspevok na výchovu a vzdelávanie detí, ktoré mali jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky školy využili na nákup učebných pomôcok. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí v školách boli dobré. Úroveň podmienok znižovala absencia bezbariérovej úpravy prostredia škôl a nedodržovanie harmonického striedania denných činností.

Stav a úroveň výchovy a vzdelávania v školách, kde sa využili klasické hospitácie, dosiahli priemernú úroveň. Realizácia pedagogického procesu uskutočňovaného s využitím kompenzačných a špeciálnych učebných pomôcok, podporou spolupráce detí, vzájomnej pomoci a akceptácie, sebaobsluhy, vytváranie priaznivej atmosféry a uplatňovanie pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia pozitívne podporovali rozvíjanie jednotlivých kľúčových kompetencií a celostný rozvoj osobnosti dieťaťa. Silnou stránkou boli individuálny, akceptujúci prístup a rozvoj reedukačných a kompenzačných kompetencií detí, ako aj rozvíjanie komunikatívnych kompetencií metódami a prostriedkami, ktoré podnecovali deti so sluchovým postihnutím a s narušenou komunikačnou schopnosťou k nadobúdaniu aktívnej slovnej zásoby, pri deťoch s mentálnym postihnutím podporovanie základných lokomočných pohybov a rozvíjanie psychomotorických spôsobilostí. Prednosťou bola príprava štruktúrovaného prostredia a množstva špeciálnych pomôcok na vzdelávanie detí s autizmom, pri edukácii postup podľa IVP ako aj VVČ v školách pri zdravotníckom zariadení, v triedach alebo pri lôžkach detí – pacientov. Zlepšenie si vyžaduje formulácia cieľov vzdelávania a oznámenie očakávaných výsledkov učenia sa, uplatňovanie spätnej väzby, diferenciacia činností detí podľa ich ŠVVP, rešpektovanie ich individuálneho tempa, vedenie detí k tvorivosti a využitie ich chybných odpovedí na hľadanie správneho riešenia. Absentujúce ciele a systematické rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností detí nepriaznivo ovplyvňovalo rozvíjanie osobnostných a sociálnych kompetencií. Slabým miestom bolo hodnotenie detí, najmä súhrnné hodnotenie a vedenie detí k sebahodnoteniu. Pretrvávajúce dominantné postavenie učiteľov a využívanie frontálnej VVČ negatívne ovplyvnilo rozvíjanie kompetencií detí.

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Podľa závažnosti nedostatkov a porušení všeobecne záväzných právnych predpisov a rezortných predpisov použila Štátna školská inšpekcia vo vzťahu ku kontrolovaným subjektom odporúčania alebo stanovila povinnosť prijať v určených termínoch opatrenia na odstránenie nedostatkov. Cieľom opatrení bolo zlepšiť riadenie vedúcich zamestnancov, podmienky VaV a VVČ pedagogických zamestnancov. Upozornenie poslala zriaďovateľovi školy v Trnavskom kraji kvôli vydaniu zriaďovacej listiny s uvedením IČO a obsadeniu funkcie riaditeľky ŠMSŠ na základe riadneho výberového konania osobou spĺňajúcou kvalifikačné predpoklady. Druhé upozornenie bolo zaslané zriaďovateľovi školy pri zdravotníckom zariadení v Žilinskom kraji, týkalo sa nevyhovujúcich priestorových podmienok pre VVČ, zastaraných učebných pomôcok a hračiek.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom špeciálnych materských škôl

- * doplniť školský vzdelávací program o chýbajúce časti v súlade so školským zákonom
- * podporovať a zvyšovať kvalitu výchovy a vzdelávania funkčnou kontrolnou činnosťou
- * skvalitniť činnosť poradných orgánov, v spojených subjektoch zamerať pozornosť na predprimárne vzdelávanie
- * vytvárať miesta asistentov učiteľov
- * podporovať rozvoj hodnotiacich a sebahodnotiacich spôsobilostí detí vo všetkých činnostiach

Zriaďovateľom špeciálnych materských škôl

- * rešpektovať požiadavku riaditeľov škôl na vytváranie miest asistentov učiteľov
- * usmerňovať metodicky a odborne riaditeľov špeciálnych škôl s materskými školami v oblasti predprimárneho vzdelávania
- * zabezpečovať bezbariérový prístup v školách

Metodicko-pedagogickému centru

- * realizovať vzdelávacie aktivity pre pedagogických zamestnancov špeciálnych materských škôl

Podľa súhrnných správ zo ŠIC spracovala PaedDr. J. Žašková
Bratislava 23. 07. 2014